

»društva«, on mu da v tem oziru najna-
tančnejša poročila in pojasnila.

A bili so časi, ko c. kr. davkarja v
Kopru ni hotela izplačati mesečne plače
učitelju, ako ji je predložil slovensko po-
botnico. In da se je to odpravilo, je stalo
tudi mnogo truda!

Iz tega vsak lahko razvidi, da ni ko-
legialno in tudi ne priporočljivo, da se za
taka nadučiteljska mesta na ta način in
ob takih razmerah potežajo učitelji, ki so
komaj pred enim ali dvema letoma na-
pravili izpit sposobnosti. Že iz hvalež-
nosti do starejšega učiteljstva bi morali
bolj obzirno nastopati in paziti, da si s
svojimi nepremišljenimi agitacijami ne
uničujejo svojega in učiteljskega stanu
ugleda!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Učiteljske tiskarne«. V
četrtak, 16. t. m. se je vršil občni zbor
»Učiteljske tiskarne« v Ljubljani. To, za
učiteljski stan neprecenljivo podjetje se
nenavadno hitro razvija. Iz male tiskarne
Kleina & comp. se je razvila velika in
moderna tiskarna. Letos se je zopet
modernizirala, tako da ima sedaj najmo-
dernejše stavne stroje (leintyp) in sicer
dva. Poleg tega ima tudi stereotipijo. V
zadnjem času pa si je nabavila za časo-
pise tudi rotacijski stroj, na katerega se
bo pričel z novim letom v zvečani obliki
tiskati tudi »Učiteljski Tovariš«, združ-
nikov je 68 s 312 deleži za skupno vsoto
31.300 K. Pravico postati združnik ima
vsak učitelj ali učiteljsko društvo, ki ga
sprejme upravni odbor. Delež znaša kron
100.

Kranjsko.

**Društvo učiteljev in šolskih prija-
teljev za okraj Ljubljanske okolice** ima
svoj redni občni zbor dne 28. maja t. l.
popoldne ob 4. uri v Narodnem domu v
Ljubljani. Dnevni red je:

1. Pozdrav in poročilo o izpremembi
pravil »Zaveze avstrijskih jugoslovani-
skih učiteljskih društev.
2. Tajnikovo in blagajnikovo poro-
čilo.
3. Volitev obora.
4. Volitev delegatov k zborovanju
»Zaveze«.
5. Slučajnosti.

Na to zborovanje vabi za odbor:

Janko žirovnik, t. č. predsed.

**Slovensko učiteljsko društvo za ko-
ski okraj** ima svoj redni občni zbor
dne 2. junija t. l. ob 11. uri dopoldne v
Loškem potoku. Poleg rednih točk je na
dnevni red predavanje tov. Grčarja
o temi: »Varstveno socialno delovanje
šole v okviru domačih razmer« ter po-
ročilo istega tovariša o premembah dru-
štvenih pravil. Za slučaj neugodnega
vremena se vrši zborovanje ob isti uri
in na istem kraju dne 9. junija. — Vsi
društveni člani se naprošajo, da se zbora
polnoštevilno udeležijo.

Štajersko.

Celjsko učiteljsko društvo je prire-
dilo 5. t. m. zlet v Zalec in zborovalo
istotam v novi šoli. Zborovanja se je
udeležilo tudi več članov Saleškega in
Savinjskega učiteljskega društva, gospa
Sivkova iz Sentjurja ob j. ž. in gdca
Kodermanova. Navzoče sta pozdravila
tov. predsednik in tov. nadučitelj Pe-
triček.

Za »Zvezino« zborovanje je izvolilo
društvo sledeče delegate: tt. Brinar Fr.,
Černej Lud., Exl, Fel., Gradišnik Armin,
Petriček Ant., Sivka Ant., Voglar Franc;
namestnika: gdca Confidenti M. in Ču-
lek Josip.

Ker se vrši omenjeno zborovanje v
Celju, se je izvolil odbor, ki bo oskrbel
potrebno za sprejem in bivanje gostov v
Celju. Poleg društvenega odbora so v
pripravljalnem odboru še: učiteljstvo
celjske okoliške šole, gdca Lilek in Con-
fidenti in tov. Delakorda, Čulek, Pri-
stovšek, Vrečar.

O okrožnici Brežiško - sevnjskega
učit. društva je podal tov. predsednik
svoje mnenje, ki je bilo soglasno odo-
bravamo in ki je bo zastopal na Zvezinem
zborovanju. Iz njegovega poročila nekaj
stavkov:

»Ali je treba segati po preiščeni
resistenci? V obupnem boju za obstanek
peša učiteljstvu ljubezen do poklica, mu
klonj idealni polet počasi, da se tega niti
sam ne zaveda. Naš tako postrvovalni,
tako idealni stan bo polagoma degeneriral
šolstvo pojde rakovo pot brez dogovor-
jene pasivne resistance. To bi naj mero-
dajni faktorji uvaževali, dokler ne bo pre-
pozno.«

»Končno naj se še izjavim glede
oklica ali manifesta, ki se naj bi razširil

med ljudstvom in v katerem bi se ovrgli
nečuvni napadi klerikalcev na šolo in
učiteljstvo... Jaz sem že sit letakov do
grla... Glejmo na zid in kaj bodo sto-
rili naši nasprotniki? Raztrosili bodo
med ljudstvo protiletakov v desetkrat
večjem številu, v katerih nas bodo tem
huje obrekovali in zasramovali, čim
manj bodo imeli stvarnih razlogov zo-
per nas.«

»In pa čemu pošiljate med ljudstvo
tiskan papir? Saj smo zunaj po trgih, po
vaseh in samotnih selih. Stopimo z ljud-
stvom v stik! Če naša živa beseda ne bo
nič izdala, mrtva črka bo še manj! Pa
ne samo živa beseda, dejanja, dragi to-
variši! — Ob naši plemenitosti ob naših
poštenih značajih se morajo razbiti vse
zlobne nakane naših kakršnikoli naspro-
tnikov.«

Za sedaj to kratko iz njegovega iz-
bornega referata. — Prihodnje zborova-
nje se vrši v Celju prvo nedeljo v ju-
liju.

Pred zborovanjem si je ogledalo učitel-
tvo pivovarno, elektrarno, hmeljarno
in novo šolo. Po zborovanju je bil banket
v staroznani Hausebihlerjevi gostilnici.
Posetili so ga tudi gg. Roblek, ravnatelj
Belle in dr. Kalan.

Savinjsko učiteljsko društvo je zbo-
rovalo dne 9. t. m. na Gomilskem. Pred-
sednika namestnik tov. Zotter se najprej
spominja s toplimi besedami umrlega
predsednika tov. Vrabla ter nato pozdra-
vi novo tovarišico gdč. Lavričevico in no-
vega tov. J. Ureka oba z Vranskega.
Prereševala so se Zavezina pravila.
Kot delegatinja za občni zbor Zveze slo-
venskega štaj. učit. in učiteljic se je pri-
javila gdč. Brišnikova.

Nato je bil izvoljen sledeči odbor:
predsednik Ivan Jakše; podpred. Ivan
Zotter, tajnica Mela Jezovškova, blagaj-
nik Srečko Pečar.

Društvo je sklenilo prirediti dne 19.
maja o priliki predstave »Rokovnjačev«
izlet na Vransko. Prihodnje zborovanje
se vrši meseca junija v St. Rupertu.

Učiteljsko društvo za kozjanski okraj
je imelo dne 1. maja v Podsredi zborova-
nje, združeno s hospitacijo v 2. razredu.
Tovariš Potočnik nam je pokazal, kako
je ponazorovati pri računanju telesnine
in površja geometričnih teles in kako lepi
uspehi se dajo doseči v tem sicer jako
težkem predmetu. Na podlagi vsestran-
skega razumevanja prizem in njih na-
stanka je s pomočjo stvarnega ponazo-
rovanja, ki mu je sledilo duševno ponazo-
rovanje, razvil pojem »valjar«. Temu
je sledilo iskanje telesnine in površja ter
uporabne naloge iz vsakdanjega življenja
Vsi smo sledili razvijanju in reševanju
nalog z največjim zanimanjem in z upom,
da nam da še večkrat priliko prisostvo-
vati njegovemu pouku mu izrekam v
imenu društva, kakor je storil tam tov.
predsednik, prav gorko zahvalo.

Po odhodu vrlih, vpludnih učencev je
podaval tov. predsednik prav zanimivo,
kako postopa pri pouku o ploskvah, dr-
žeč se načela, da se naslanjaj vsaka sle-
deča ploskev na prejšnjo.

Predsednik Pulko se je spominjal
umrle vrle tovarišice gdč. Oprešnikove,
nakar so navzoči v znak žalja vstali. Po
pozdravu novovstopivših članov tovari-
šev Gmajnarja s Piljštanjia in Križmana
s St. Vida ter gostov gdč. Lj. Arzenškove
z Buč ter Ljud. Moričeve iz St. Petra
otvoril tov. predsednik zborovanje.

Tov. gdč. Berhtoldova s Piljštanjia
je predavala, kako postopa pri pouku v
početnem branju in pisanju. Posamezne
glasove in njih oblike spravi gospodična
predavateljica v zvezo s stvarmi, pojavi
in kretnjami iz domačega življenja, ki so
otrokovemu umu srcu najbolj prikladni.
S tem se doseže in vzdrži vez med otro-
kovim domačim življenjem in šolo; do-
mače življenje reproducira že priučene
glase in črke in tako se krepki spomin. A
kar je največjega pomena, s tem se goji
veselje do predmeta. Kje je pa veselje,
tam je tudi uspeh, in s tem je gdč. tova-
rišica priznala, da je z njim prav zado-
voljna. Lepa ji zahvala za njen trud!

Glede dopisov Zveze omenim, da je
zavzelo društvo negativno stališče. Sicer
se bo pa o teh točkah še razpravljalo pri
zborovanju Zaveze.

Za pripravljali odbor za III. zborova-
nje slov. napred. učiteljskih abiturien-
tov in abiturientek se je nabralo 4 K,
ravno tako za obrambni kamen Ciril-
Metodovi družbi nekaj kron. — Delega-
tom so izvoljeni tov. Germovšek in Pul-
ko, namestnikom pa gdč. Bračičeva in
tov. Volavšek.

K prijateljskemu sestanku smo se
zbrali v gostilnici Jazbecovi. Na tem me-
stu izreka društvo toplo zahvalo izvrst-
nemu tamburaškemu zboru pod vo-
dstvom tov. Potočnika ter pevcem Pilj-
štančanom!

Na snidenje na sledečem zborovanju!
Kje in kdaj — se bo naznanilo pravčasno.

Srednješolski vestnik.

Reformni srednješolski zavodi in naši odnošaji.

Prof. Josip Wester, Ljubljana.

Srednje šole pri nas.

Po tem splošnem pregledu sedanjega
ustroja avstrijskih srednjih šol se ozrimo
na naše srednje šole, t. j. tiste srednješol-
ske zavode, na katerih se poučuje deloma
v slovenskem učnem jeziku — srednjih
šol s popolnoma slovenskim učnim jezi-
kom, kakor znano, nimamo — in katere
pohajajo učenci slovenske narodnosti.
Pri tem prihajajo v poštev vsi zavodi na
Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Pri-
morskem, ki pa se — to bodi že tu omen-
jeno — po uporabi učnega jezika v posa-
meznih predmetih med seboj dokaj razli-
kujejo. Na Kranjskem je šest državnih
in ena zasebna gimnazija; med temi je
edina zasebna (škofovska) gimnazija v
St. Vidu slovenska, dočim so štiri državne
(v Ljubljani I. in II., v Kranju in v Novem
mestu) dvojezične, t. j. v nižjih razredih
slovenske, v višjih pa se poučujejo neka-
teri predmeti slovenski, drugi pa nemški.
Ljubljanska gimnazija z nemškim učnim
jezikom in kočevska prihajata le toliko v
poštev, da jih poseča tudi nekaj učencev
slovenske narodnosti. Vse kranjske gim-
nazije so humanistične, edino novomeška
ima še značaj »stare« realne gimnazije,
ker je na njej pouk v prostoročnem risa-
nju obvezen. Sicer pa bi se moral ta pre-
dmet po novem učnem načrtu na vseh
gimnazijah obligatizirati.

Na Štajerskem upoštevamo le tri dr-
žavne zavode: gimnazijo v Mariboru, v
Celju in takozvane samostojne gimnazij-
ske razrede s slov. nemškim učnim jezi-
kom v Celju, ter eno deželno gimnazijo v
Ptuj. Gimnaziji v Celju in Ptuj sta do-
cela nemški, le da je za učence slovenske
narodnosti slovenščina obvezen učni
predmet; mariborska gimnazija pa ima v
nižjih razredih dvojezične vzporednice,
slično kakor so samostojni celjski razredi
utrakvistični, ki pa so v upravnem oziru
združeni z nemško veliko gimnazijo. Na
gimnaziji, oz. realno gimnazijo v Gradcu
se nam ni ozirati, ker jih obiskujejo le ne-
znatno število Slovencev (do deset), za
katere pa je slovenščina obvezna.

Na Koroškem so tri državne nemške
gimnazije: gimnazija v Celovcu, ki ima v
nižjih štirih razredih tudi realne paralel-
ke, realna gimnazija v Beljaku in c. kr.
samostanska gimnazija v St. Pavlu.

In končno na Primorskem. Tu je pet
zavodov, ki jih posečajo Slovenci v več-
jem številu: državna gimnazija v Trstu,
ki ima v I. in II. razredu tudi realne vzpo-
rednice z nemškim učnim jezikom; dr-
žavna gimnazija v Gorici, po učnem je-
ziku nemška, a ima v prvih dveh razredih
slovenske paraleleke humanist. gimna-
zije, dočim so italijanske paraleleke real-
nega značaja; nemška državna gimnazija
v Pulju, hrvaška državna gimnazija v Pa-
zinu in občinska mala realna gimnazija v
Voloskem s hrvaškim učnim jezikom. Ita-
lijanske gimnazije v Trstu, Kopru in Pa-
zinu ter realna gimnazija v Pulju so za nas
brez pomena, ker imajo le neznatno šte-
vilo slovenskih, oz. hrvaških učencev.

Vseh teh gimnazijskih zavodov na
našem ozemlju je torej 19.

Se manj slovenske so realke; edina,
zdaj že državna realka v Idriji je dvoje-
zična, dočim je državna realka v Ljub-
ljani nemška, le da je za Slovence sloven-
ščina obvezen predmet in da se v nižjih
dveh razredih poučuje tudi verouk za slo-
venske učence v slovenskem jeziku. Dr-
žavne realke v Mariboru, Celovcu, Go-
rici in Trstu so vseskozi nemške. Italijan-
ski realki v Trstu in Pulju ter nemška v
Gradcu (dve državni in ena deželna) so
za nas brez pomena, ker imajo neznatno
število slovenskih učencev.

Realke na našem ozemlju je torej šest.
(Konec prihodnjic.)

Književnost in umetnost.

K izdaji K. Widrovega abecednika
»Moje prvo berilo«, ki jo pripravlja Uči-
teljska tiskarna, pripomnimo, da izide naj-
brže že v teku enega leta »Drugo berilo«
za II. razred, ki bo zasnovano na istih na-
čelih, kakor »Moje prvo berilo.« »Drugo
berilo« bo v najtesnejši zvezi z »Mojim
prvim berilom«, bo v vseh podrobnostih
nadaljevanje »Molega prvega berila« in
boste tvorili obe berili eno celoto, da se
bo na podlagi teh dveh beril poučevalo
v prvih dveh razredih branje in nazorni
nauk na najlažji način. Vrhutega izidejo v
doglednem času stenske table k »Mojemu
prvem berilu«, tako, da bo pouk v branju
v prvih dveh razredih na podlagi teh si-
stematčno urejenih beril in stenskih tabel
gotovo najuspešnejši, sosebno z ozirom
na to, da bo v teh delih podanega nekaj
najmodernejšega, najmetodičnejšega, spu-
ščeno pa bo vse, kar oteži pouk branju in

je bilo v dosedanjih abecednikih ozir. be-
rilih le balast v otežkočenje bralnega po-
uka.

Nova učna knjiga za meščanske šole.
C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je
z razpisom z dne 2. aprila 1912, št. 13.739,
aprobiralo III. del Jos. Brinarjeve »Ci-
tanke za meščanske šole«, »Citanka« pri-
naša v prvem delu: 1. Povesti, 2. Pravi-
lice, pripovedke in legende, 3. Basni, 4.
Pesmi, 5. Dramatske sestavke. V drugem
delu so priobčeni sestavki realne vsebine
pod poglavji: 1. Iz prirode in obrtnosti.
2. Dom in svet, 3. Iz minulih časov. V
»Dodatku« podaja pisatelj: 1. Razdelitev
slovstva, 2. O pesniški obliki, 3. Opombe
o pisateljih. — Brinarjeva Citanka je
pravzaprav zbirka najboljših literarnih
proizvodov, v kolikor so primerna obzor-
ju učencev meščanskih šol, ter se ozira
v prvi vrsti na novejšo slovensko pisa-
telje in pesnike. V »Citanki« so zastopani:
Cankar, Gangl, Gestrin, Golar, Kette,
Maister, Maselj, Medved, Meško, Mil-
činski, Murn, Murnik, Zupančič. Prinaša
pa tudi sestavke vseh drugih starejših
slovenskih pisateljev. V pesniškem delu
»Citanka« se nahajata tudi celotna cikla,
A. Aškerčeva »Stara pravda« in Stritar-
jeva »Raja«. — Z izdajo III. dela so J.
Brinarjeve »Citanke za meščanske šole«
zaključene; vsi trije deli dajejo učencem
obširno antologijo slovenskega slovstva.

Politiški pregled.

* **Naučni odsek.** Naučni odsek je imel
dne 14. t. m. sejo, na kateri je raz-
pravljal poslanec Wastian o izpremembi
§ 55. državnega šolskega zakonika. Wa-
stian je predlagal, naj odsek parlamentu
predloži tako izpremembo zakona, ki bi
določevala, da se morajo plače učiteljstvu
na ta način regulirati, da dobivajo učitelji
prejemke in dohodek 4. najnižjih razredov
državnih uradnikov. — Vladni zastopnik,
dvorni svetnik Ardelj, je izjavil, da vlada
celega vprašanja še ni preštudirala in da
je Wastianov predlog nesprejemljiv. Kon-
čno je odsek takozvani Pacherjev predlog
glede 20milijonskih odkazov deželnim
fondom za izboljšanje učiteljskih plač iz-
ročil finančnemu odseku v pretres.

* **Bosansko šolsko vprašanje.** Skupni
finančni minister dr. vitez Bilinski pred-
loži bosansko-hercegovinskemu saboru
med drugim dve zakonski predlogi, prvo
glede ustanovitve, vzdrževanja in nad-
zorovanja učnih zavodov, zlasti ljudskih
šol v Bosni in Hercegovini, drugi zakon
pa vsebuje ureditev pravega razmerja
ljudsko-šolskih učiteljev v Bosni in Her-
cegovini. Prvi zakon temelji na načelu,
da more v bodoče vsak kraj s 40 šoloob-
veznimi otroci ustanoviti lastno ljudsko
šolo. Dalje urejuje zakon dolžnosti in pra-
vice šolskih občin ter ustanavlja nadalje
pogoje, pod katerimi more šolska občina
apelirati na pomoč dežele v pospeševanju
šolske naobrazbe. Končno urejuje prvi
zakon tudi srednje šolstvo v obeh anekti-
ranih deželah. Drugi zakon o ureditvi
pravnega razmerja bosensko-hercegovin-
skega učiteljstva je v bistvu sestavljen
po vzorcih avstrijskih in ogrskih šolskih
zakonov. — Poudarjati je treba določbo
dr drugega zakona, da stavlja zakon kot po-
goj za pri pusti v prvem ljudsko-šol-
skemu izpitu enoletno prakso. Drugi za-
kon nadalje urejuje zlasti službeno prag-
matiko, ki pa ne odgovarja povsem prin-
cipom modernega šolstva. Zakon odpravlja
takozvano stanarino, katero pa nado-
mešča s krajevnimi dokladami. — Stroški
za skupno ureditev ljudskošolskega vpra-
šanja v Bosni in Hercegovini bodo znašali
za leto 1912. K 224.865.

Naša mornarica. Leto 1910 je bilo
med 3810 rekruti mornarice 1219 Hrva-
tov, 900 Nemcev, 622 rekrutov z Ogrske-
ga, 581 Lahov, 253 Čehov, 116 Sloven-
cev, 44 Poljakov, 20 Slovakov, 12 Ru-
muncov in 3 Rusini. Mornarjev s podčast-
niki (brez častnikov) je bilo 14.324. Med
njimi je pristojnih na Ogrsko (brez Hr-
vaške) 2844, v Dalmaciji 2737, Istri, Go-
riški in na Primorskem 2657, na Češkem
1807, v Hrvatski in Slavoniji 1325, v
Zgornji in Spodnji Avstriji 938, na Mo-
ravskem 711, na Štajerskem 411, na
Kranjskem 208, v Galiciji 175, v Sleziji
172, na Koroškem 143, na Tir. in Predarl.
103, na Solnograškem 56, v Bukovini 32,
v Bosni in Hercegovini 7.

Kranjske vesti.

—r— **V boj!** Ko je sklenilo hrvaško
in srbsko učiteljstvo poseči po skrajnem
sredstvu, t. j. pasivni resistenci in absti-
nenci pri narodnem delu, je hotelo učitel-
tvo s tem prisiliti političke stranke
do realizacije učiteljskih zahtev. Da pa
bi jvnost ne sodila tega koraka napačno,
je sklenilo učiteljstvo, izdati svoj od
politiških strank neodvisni politički dnev-
nik in s tem pridobiti ljudstvo zase.